

**EUROOPA LIIDU
NÕUKOGU**

**Brüssel, 29. oktoober 2013
(OR. en)**

15369/13

**COSI 121
ENFOPOL 334
ENFOCUSTOM 151
MI 918
RELEX 965**

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Jordi AYET PUIGARNAU, direktor
Saaja:	Uwe CORSEPIUS, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2013) 716 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE Tulirelvad ja ELi sisejulgeolek: kodanike kaitse ja salakaubandusele lõpu tegemine

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2013) 716 final.

Lisatud: COM(2013) 716 final

Brüssel, 21.10.2013
COM(2013) 716 final

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Tulirelvad ja ELi sisejulgeolek: kodanike kaitse ja salakaubandusele lõpu tegemine

SISUKORD

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE Tulirelvad ja ELi sisejulgeolek: kodanike kaitse ja salakaubandusele lõpu tegemine

1.	Sissejuhatus	3
2.	Vajadus ELi tasandil tegutsemise järele	6
3.	1. prioriteet: seadusliku turu kaitse	9
3.1.	1. ülesanne: selle kindlaksmääramine, millised tulirelvad on keelatud ja milliste puhul on nõutav luba	10
3.2.	2. ülesanne: ELi märgistusstandardi kehtestamine	10
3.3.	3. ülesanne: tulirelvalubade andmise eeskirjade lihtsustamine	11
4.	2. prioriteet: seaduslikust ebaseaduslikuks: tulirelvade kurjategijate kätte langemise vähendamine	12
4.1.	1. ülesanne: tulirelvade müügi ja ebaseadusliku valmistamise kontrollimeetmete ajakohastamine	12
4.2.	2. ülesanne: varguste ja kaotamiste ärahoidmine	13
4.3.	3. ülesanne: välistegevuse ja laienemisprotsessi kasutamine, et vähendada relvade kolmandatest riikidest kõrvalasuunamise ohtu	13
4.4.	4. ülesanne: hävitamise kui liigsete tulirelvade eelistatud kõrvaldamisviisi propageerimine	14
5.	3. prioriteet: suurem surve kuritegelikele turgudele	14
5.1.	1. ülesanne: juhised õiguskaitseametnikele	14
5.2.	2. ülesanne: piiriülene koostöö tulirelvade ebaseadusliku valduse ja ringluse tõkestamiseks	15
5.3.	3. ülesanne: koostöö arendamine kurjategijate kasutatavate tulirelvade jälgimiseks	15
5.4.	4. ülesanne: tulirelvade kuritarvitamise vastaste heidutusmeetmete tugevdamine	16
6.	4. prioriteet: parema luurepildi loomine	16
6.1.	1. ülesanne: täpsemate ja põhjalikumate andmete kogumine tulirelvadega seotud kuritegevuse kohta ELis ja maailmas	16
6.2.	2. ülesanne: õiguskaitsekoolituse suunamine sinna, kus seda kõige enam vajatakse	17
7.	Kokkuvõte	18
1. LISA.	Prioriteedid ja ülesanded	19

2. LISA. Statistika	20
---------------------------	----

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Tulirelvad ja ELi sisejulgeolek: kodanike kaitse ja salakaubandusele lõpu tegemine

1. SISSEJUHATUS

Tulirelvadel on seaduslikke ja vastutustundlikke tsiviilotstarbelisi kasutusviise ning nende tootmine, müük ja ost on osa ELi siseturust¹. Kuid kui tulirelvad satuvad valedesse kättesse, võib see tuua kaasa hävitavaid tagajärgi kodanikele ja tervetele kogukondadele. ELis on relvavägivalla ohvreid ikka veel liiga palju². 21. sajandi esimesel kümnendil oli ELi 28 liikmesriigis tulirelvaga toime pandud mõrvade ja tapmist ohvreid rohkem kui 10 000³ ning igal aastal pannakse tulirelvaga toime rohkem kui 4 000 enesetappu⁴. Keskmiselt pannakse ELis aastas 100 000 elaniku kohta tulirelvaga toime 0,24 mõrva või tapmist ja 0,9 enesetappu⁵. Võimsate ja sageli ebaseaduslikult isiku valduses olevate tulirelvade olemasolu, eriti vaesemates linnapiirkondades, võib tekitada kodanikes ebakindlustunnet.

Viimastel aastatel Tuusula (2007) ja Kauhajoki (2008) koolides ning Cumbrias (2010) ja Alphen aan den Rijnis (2011) toimunud jubedate tulistamiste toimepanijad olid vaimselt ebastabiilsed täiskasvanud ja ometigi anti neile tulirelvaluba. Winnendenis (2009) kasutas teismeline püstolit, mida hoiti ebatavaliselt tema vanemate magamistoas. Liège'i tulistamises aastal 2011 oli tulistajal tohtu isiklik relvaarsenal, kuhu kuulus ka sõjalisi ja kollektsioonrelvi, mis ta oli ostnud ja ümber ehitanud. Ainuüksi nendes juhtumites kaotas elu 61 inimest, sealhulgas 19 last⁶.

Samas kasutatakse ebaseaduslikult isikute valduses olevaid relvi sageli organiseeritud kuritegevuse ohvrite sundimiseks ja hirmutamiseks. Nende relvade ebaseaduslik import ja müük ning ka tootmine on tasuv äri ELi hinnanguliselt 3600-le organiseeritud kuritegelikule rühmitusele.⁷ Terroristid ja ekstremistid on kasutanud tulirelvi, et hirmutada ja tappa:

¹ ELi tootjad valmistasid aastal 2011 peaaegu 2 miljonit tsiviilotstarbelist tulirelva, mis hinnanguliselt moodustab 20 % ülemaailmsest toodangust (vt „The Global Regime for Transnational Crime”, Council on Foreign Relations, Issue Brief, 2.7.2012, ning lisaandmed 2. lisast).

² Eurostat, „Trends in crime and criminal justice”, 18/2013.

³ Aastail 2000–2009. Allikas: UNODC Global Study on Homicide 2011. See arv ei ole täielik, sest enamiku liikmesriikide statistika ei ole kogu kõnealuse perioodi kohta kättesaadav.

⁴ GunPolicy.org

⁵ Vt 2. lisa. Liikmesriigiti on see väga erinev: Maltas on tulirelvaga tapmisi null, Itaalias 100 000 inimese kohta 0,71; Leedus ja Rumeenias 100 elaniku kohta 0,7 tulirelva, Soomes 45. Allikad: UNODC, Small Arms Survey, GunPolicy.org.

⁶ Siia hulka on arvatud kuus tulistajat, kes pärast rünnaku toimepanekut end ise ära tapsid.

⁷ Europol, raskete ja organiseeritud kuritegude ohu hinnang 2013. „Tulirelvade salakaubaveoga tegelevad sageli hästi struktureeritud organiseeritud kuritegelikud rühmitused, ... kes harilikult tegelevad narkootikumide salakaubaveo või muu tulusa ebaseadusliku salakaubaveoga”; ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise büroo (UNODC), „Digest of Organized Crime Cases”, 2012, lk 101.

Toulouse'i ja Montaubani rünnakutes 2012. aastal hukkus seitse inimest, 2011. aastal Frankfurdi lennujaamas kaks⁸.

ELis on hinnanguliselt 80 miljonit seaduslikult isikute valduses olevat tsiviiltulirelva. Ehkki täpne statistika puudub, on ebaseaduslikus ringluses olevate tulirelvade suure arvu taga sageli vargused, relvade kõrvaletoomine nende seaduslikust olusringist, nende ebaseaduslik importimine kolmandatest riikidest ja muude esemete tulirelvadeks ümberehitamine. Pääaegu poole miljoni ELis kaotatud või varastatud tulirelva asukoht on endiselt teadmata ning valdav enamik neist on Schengeni infosüsteemi⁹ kohaselt tsiviiltulirelvad. Ühes liikmesriigis – Prantsusmaal – kasvas ametivõimude teatel aastatel 2010–2011 varastatud sõjaliste ja tsiviilrelvade arestimiste arv 40%¹⁰. Alates 1990-ndate keskpaigast on suured kogused võimsaid sõjaotstarbelisi relvi jõudnud ELi Lääne-Balkani riikidest ja endistest Nõukogude bloki riikidest;¹¹ sageli veetakse neid väikestes kogustes ja peidetakse avastamise vältimiseks sõidukitesse, nagu kaugesõidubussidesse¹². Hiljutised rahutused Põhja-Aafrikas ja Lähis-Idas on toonud kaasa riski, et liigsed ja varastatud sõjalised relvad jõuavad samu radu pidi Euroopa kuritegelikule turule. Tulirelvade ja nende osadega kaubeldakse üha enam ka internetis ning need toimetatakse kohale postisaadetise, paki- või kiirkulleriteenuse teel. ELi õiguskaitseasutused on mures, et kord deaktiveeritud tulirelvad aktiveeritakse ebaseaduslikult uuesti ja müüakse kuritegelikult otstarbel maha, et ebaseaduslikeks surmavateks tulirelvadeks muundatakse selliseid esemeid nagu hoiatusrelvad, õhkrelvad ja paukpadrunitega tulistamiseks kasutatavad relvad, ning et kurjategijad võivad peatselt hakata kasutama 3D-printimistehnoloogiaid, et panna kokku omatehtud relvi või valmistada tulirelvade reaktiveerimiseks kasutatavaid osi. Ülevaade mõningatest salakaubaveoteedest, millest liikmesriikide tulirelvaekspertid on teatanud, on antud allpool pildil.

⁸ Europol, TE-SAT 2013 - EU Terrorism Situation and Trend Report. Kasutatud relvadeks olid püstol Colt 45 ja Uzi püstolkuulipilduja (Toulouse/Montauban) ning 9 mm FN P35 püstol (Frankfurt).

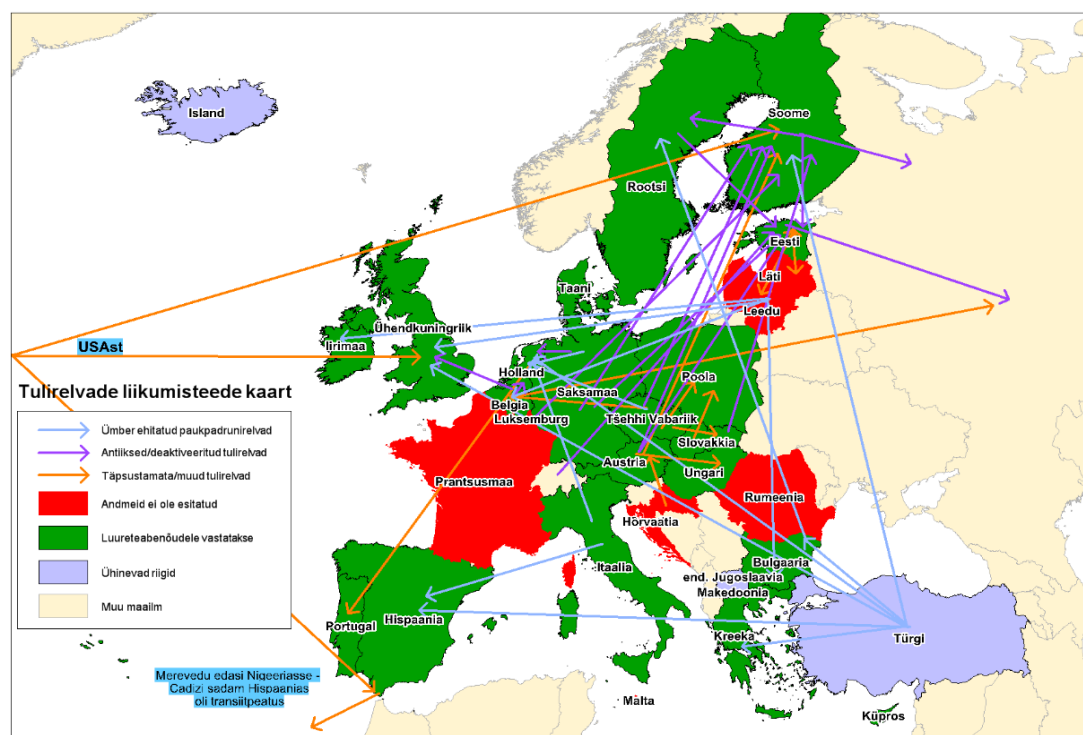
⁹ Teise põlvkonna Schengeni infosüsteem on ELi arvutisüsteem, mis võimaldab liikmesriikide ametivõimudel jagada andmeid (nt tüüp, seerianumber) kadunuks, varastatuks või seadusevastaselt omandatuks tunnistatud tulirelvade kohta.

¹⁰ Allikas: Prantsuse politsei.

¹¹ Täpseid hinnanguid nende varude suuruse kohta pole võimalik anda ja olemasolevad hinnangud on väga erinevad, osaliselt seetõttu, et mahud võivad kõikuda. Ühes hiljutises uuringus hinnati, et Bosnias ja Hertsegoviinas aastal 2011 asunud kaitseotstarbelistes varudes oli 76 000 väike- ja kergrelva ning 100 000 tonni laskemoona, Montenegros aastal 2011 aga 28 000 relva ja 7000 tonni laskemoona; Pierre Gobinet, „Significant Surpluses: Weapons and Ammunition Stockpiles in South-east Europe”, Small Arms Survey, The Regional Approach to Stockpile Reduction and the US Office of Weapons Removal and Abatement, dets. 2011.

¹² Allikas: Euroopa tulirelvade eksperidirühm; „Convertible Weapons in the Western Balkans”, SEESAC, 2009. Ühendkuningriigis varastati 2010.–2011. aastal 2 534 tulirelva ning neist 63 % varastati eluruumidest; „Homicides, Firearms Offences and Intimate Violence” 2010/11: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales 2010/11, Kevin Smith et al, Home Office Statistical Bulletin 2012.

Relvade salakaubaveo teed vastavalt Euroopa tulirelvade eksperdirühmale laekunud andmetele¹³

Tulirelvade¹⁴ väärkasutus, olgu tegemist seaduslikult isikute valduses olevate tsiviilrelvade või ebaseaduslikult valmistatud või omandatud tsiviil- või sõjaliste relvadega, on tõsine oht niihästi ELi sise- kui ka välisjulgeolekule¹⁵. Käesolevas teatises pannakse ette terviklik poliitika, mis aitab selle ohuga toime tulla õigusloome, operatiivmeetmete, koolituse ja ELi rahastamise abil. Võttes aluseks rahvusvahelisel, ELi ja riikide tasandil juba astunud sammu,

¹³ Aluseks on andmed, mis on saadud Austriast, Belgiast, Bulgaariast, Eestist, Hispaaniast, Iirimalt, Kreekast, Küprosel, Madalmaadest, Poolast, Portugalist, Rootsist, Saksamaalt, Slovakiast, Sloveeniast, Taanist, Tšehhist, Ungarist, Ühendkuningriigist.

¹⁴ ELi tasandil on relvadel kaks üsna sarnast, kuid siiski erinevat määratlust. 1) „Tulirelv” on ELi siseturu ja ühise kaubanduspoliitika raames määratletud kui „igasugune kaasaskantav relv, mis laengu toimetelaseb välja haavli, kuuli või lendkeha või mis on selleks ette nähtud või mida võib selleks kohandada” (eespool osundatud direktiiv 2008/51/EÜ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2012. aasta määrus (EL) nr 258/2012, millega rakendatakse rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendava tulirelvade, nende osade ja laskemoona ebaseaduslikku valmistamist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist tõkestava ÜRO protokoll (ÜRO tulirelvade protokoll) artiklit 10 ning kehtestatakse tulirelvade, nende osade ja laskemoona ekspordilubade andmise menetlus ning importi ja transiiti käsitlevad meetmed, ELT L 94, 30.3.2012, lk 1. Sõjaliseks kasutuseks ette nähtud tulirelvad ei kuulu selle määratlusega hõlmatud õigusaktide reguleerimisalasse. 2) Mõistet „väike- ja kergrelvad” kasutatakse üldiselt ÜRO foorumitel ning ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas. Ehkki sellel mõistel ei ole kokkulepitud rahvusvahelist määratlust, on EL seisukohal, et see hõlmab automaatseid ja poolautomaatseid kuulipildujaid ja vintpüsse, mis on konstrueeritud spetsiaalselt sõjaliseks kasutuseks (nõukogu ühismeede, 12. juuli 2002, mis käsitleb Euroopa Liidu osalemist väike- ja kergrelvade destabiliseeriva hankimise ja leviku vastases võitluses ja millega tunnistatakse kehtetuks ühismeede 1999/34/ÜVJP). Käesolevas teatises käsitletakse julgeolekuriske, mis on seotud igasuguste relvadega, ükskõik kas nende all mõeldakse „tulirelvi”, „väikerelvi”, „sõjalisi relvi” või „tsiviilrelvi”.

¹⁵ Nõukogu aruanne Euroopa julgeolekustrateegia rakendamise kohta „Julgeoleku tagamine muutuv maailmas”; ELi sisejulgeoleku strateegia toimimine: viis sammu turvalisema Euroopa suunas, KOM(2010) 673.

keskendutakse siin neljale prioriteedile (vt 1. lisa, kus on loetletud kõik kavandatud meetmed).

- (1) *Seaduslikku tsiviiltulirelvaturgu kaitstakse* uute ELi standardite abil, mis käsitlevad seda, milliseid tulirelvi võib müüa tsiviilkasutuseks, kuidas tulirelvad peaksid olema märgistatud ja kuidas anda tulirelvi omada ja kasutada soovivatele isikutele selleks luba.
- (2) *Tulirelvade kurjategijate kätte sattumise vähendamiseks* töötatakse välja mõjusad standardid tsiviiltulirelvade ohutu hoiustamise kohta ja selle kohta, kuidas sõjalisi ja tsiviiltulirelvi deaktiveerida, ning tehakse rohkem pingutusi väljastpoolt ELi lähtuva ebaseadusliku (nii tsiviil- kui ka sõjalise) tulirelvakaubanduse piiramiseks.
- (3) *Kuritegelikule turule avaldatakse suuremat survet* parema piiriülese koostöö kaudu politsei-, tolli- ja piirivalveasutuste vahel ning hinnates vajadust ELi ühiste reeglite järele selle kohta, millised tulirelvadega seotud õigusrikkumised tuleks tunnistada kuritegudeks ja mis taseme kriminaalkaristused tuleks liikmesriikidel kehtestada.
- (4) *Täiustatakse luuretegevust*, kogudes ja jagades omavahel rohkem teavet tulirelvadega seotud kuritegude kohta ja andes õiguskaitsetöötajatele sihtotstarbelist koolitust.

Need prioriteedid põhinevad õiguskaitseasutustega peetud aruteludel, relvavägivalla ohvrite, vabatahtlike ning volitatud relvatootjate, -jaemüüjate ja -kasutajate vaadetel ning komisjoni poolt märtsist juunini 2013 korraldatud avaliku konsultatsiooni¹⁶ vastustel.

Käesolev teatis on vastus Euroopa Parlamendi üleskutsele teha rohkem ära selleks, et leida ja kõrvaldada nõrgad kohad tulirelvade olemusringis, kaitsta tulirelvade seaduslikku tootmist, müüki ja valdust, katkestada kuritegelikud varustusahelad ja takistada tulirelvade ebaseaduslikku kasutust¹⁷. See täiendab ELi meetmeid muudes peamistes julgeolekuvaldkondades, sh võitluses organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi vastu, ning ELi 2005. aasta strateegiat väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks¹⁸.

Komisjon teeb veel täiendavaid põhjalikke analüüse, et saada parem ülevaade käesolevas teatises käsitletud probleemidest ja nende põhjustest. Ta konsulteerib sidusrühmadega, sh Euroopa Parlamendi, liikmesriikide, seaduslike tsiviilrelvatootjate ja tsiviilrelvade kasutajate ühendustega, et mõjuhinnangust lähtudes esitada aastal 2015 uued proportsionaalsed ja vajaduse korral seadusandlikud ettepanekud¹⁹.

¹⁶ Konsultatsioon ühise lähenemisviisi üle tulirelvade kuritegelikust kasutamisest tingitud kahju vähendamise alal ELis; http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm

¹⁷ Euroopa parlamendi CRIM-komisjoni vahearuanandes organiseeritud kuritegevuse kohta tõstetakse eriti esile rohkemat tööd märgistamise ja salakaubaveo alal.

¹⁸ „EU Strategy to combat illicit accumulation and trafficking of SALW and their Ammunition”, nõukogu dokument 5319/06.

¹⁹ Direktiivi 2008/51/EÜ artikli 1 punktis 12 on nõutud, et komisjon esitaks aastaks 2015 aruande kõnealuse direktiivi kohaldamisest tulenenud olukorra kohta, lisades sellele vajaduse korral ettepanekud.

2. VAJADUS ELI TASANDIL TEGUTSEMISE JÄRELE

Viimase kümnendi jooksul on EL astunud rea samme, et kõrvaldada julgeolekuoht, mida tulirelvad põhjustavad ELi sisejulgeolekule.

Sel aastal sõlmis EL (oma pädevuse piires) ÜRO tulirelvade protokoll²⁰, mis tugevdab kontrolli käsirelvade, püstolite ja muude väikerelvade edasitoimetamise üle ELi territooriumile, EList välja ja ELi piires. Globaalsel tasandil loodetakse, et hiljuti vastu võetud relvakaubanduslepingust²¹ saab relvakaubanduse kontrolli valdkonnas teetähis. Leping paneb osalisriikidele kohustuse hinnata igasugust ekspordi ebaseadusliku relvakaubanduse väljajuurimise seisukohalt ning aidata nõnda kaasa rahu ja julgeoleku tagamisele ja hoida ära rahvusvahelise humanitaarõiguse või rahvusvaheliste inimõiguste raskeid rikkumisi.

Need rahvusvahelised kokkulepped on küll olulised, aga kujutavad endast kõigest esimest sammu täielikult mõjusate vastumeetmete poole. Seepärast on EL püüdnud leida tasakaalustatud lähenemisviisi, kuidas reguleerida tsiviil- (s.o mitte sõjaliste) tulirelvade seaduslikku ringlust siseturul, teha lõpp tsiviiltulirelvade ebaseaduslikule ringlusele ja kasutusele ning kehtestada standardid sõjaliste tavarelvade veole ja vahendamisele.

Õigusaktidest on tulirelvadirektiivis (nõukogu direktiiv 91/477/EMÜ, muudetud direktiiviga 2008/51/EÜ) sätestatud eeskirjad mittesõjaliste relvade omandamise ja valduse kohta ning loodud litsentsi omavatele jahimeestele, laskesportlastele, kollektsionääridele ja relvakaupmeestele ELi piires reisimiseks nn Euroopa tulirelvapass. Määrusega (EL) nr 258/2012 („tulirelvamäärus”) nõuab EL mittesõjaliste tulirelvade eksportimiseks väljaspool ELi asuvatesse riikidesse ÜRO tulirelvaprotokoll kohaselt luba. Alates aastast 1998 on ELis ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames kehtinud relvaekspordi toimimisjuhend, mis aastal 2008 asendati ühise seisukohaga ning mis hõlmab ka ühist sõjaliste relvade loetelu ja miinimumstandardeid, millest riikide relvaloapoliitika peaks juhinduma²². Direktiiviga 2009/43/EÜ on püütud lihtsustada lubade andmist selliste relvade veoks ELi piires²³. Miinimumstandardid kehtivad ka liikmesriigi territooriumil toimuvale tavarelvade vahendamisele kolmandate riikide vahel²⁴.

²⁰ ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsiooni täiendav tulirelvade, nende osade ja komponentide ning laskemoona ebaseaduslikku tootmist ja nendega ebaseaduslikku kauplemist tõkestav protokoll.

²¹ ÜRO Peaassamblee võttis relvakaubanduslepingu vastu 2. aprillil 2013. Selles on kehtestatud ühised rahvusvahelised standardid – nende hulgas peamiselt inimõigused ja humanitaarõigus – mis reguleerivad rahvusvahelist kauplemist peamiste relvaklassidega, sh väike- ja kergrelvadega. See hõlmab kõiki tavarelvi, sh tulirelvi, nende osi ja laskemoona, olenemata nende kasutusotstarbest. Otsustades, kas lubada relvade edasitoimetamist, peavad lepingu osalisriigid neid ühiseid standardeid arvesse võtma. Leping jõustub, kui 50 riiki on selle ratifitseerinud. Mais 2013 tegi komisjon ettepaneku nõukogu otsuse kohta, millega antakse ELi liikmesriikidele luba lepingule alla kirjutada.

²² ELi relvaekspordi toimimisjuhend, mille nõukogu võttis vastu 8. juunil 1998; sõjaliste kaupade ühine Euroopa Liidu nimekiri, mille nõukogu võttis vastu 13. juunil 2000 ja mida korrapäraselt ajakohastatakse; toimimisjuhend asendati nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühise seisukohaga 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad, ELT L 335, lk 99.

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/43/EÜ, 6. mai 2009, kaitseotstarbeliste toodete ühendusesise veo tingimuste lihtsustamise kohta, ELT L 146, 10.6.2009.

²⁴ Nõukogu ühine seisukoht 2003/468/ÜVJP, 23. juuni 2003, relvavahenduse kontrolli kohta, ELT L 156, 25.5.2003, lk 79.

Tolliliiduna on EL viimastel aastatel töötanud välja ühise raamistiku, mis koosneb riskikriteeriumidest ja IT-põhistest riskijuhtimissüsteemidest, mis on seotud kaubandusliku tarneahela osana ELi välispiiri ületavate kaupade liikumisega. Komisjon on hiljuti esile tõstnud ELi tolliasutustel esinevaid riskijuhtimisalaseid raskusi ning esitanud mitu ettepanekut tolli võimekuse parandamiseks, sh teabe, andmeallikate ja muude riski tuvastamiseks ja kaubandusliku tarneahela raames liikumiste analüüsimiseks kasutatavate töövahendite ja menetluste paremaks kasutamiseks.²⁵

Operatiivtasandil on EL loonud Euroopa tulirelvade eksperdirühma, et edendada teabevahetust ja koostööd,²⁶ ning aastal 2010 võeti vastu tegevuskava tulirelvade salakaubanduse vastase jälgimise ja koostöö hõlbustamiseks²⁷. Liikmesriigid ja komisjon on Europolit 2013. aasta raske ja organiseeritud kuritegevuse ohu hinnangu põhjal kuulutanud aastateks 2014–17 üheks ELi õiguskaitse prioriteediks tulirelvade ebaseaduslikule valmistamisele ja salakaubaveole lõpu tegemiseks²⁸.

Välistegevuses võttis EL aastal 2005 vastu strateegia väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks. Strateegias on sätestatud kolm põhimõtet, millele tugineb ELi tegevus väike- ja kergrelvade valdkonnas: preventatsioon, koostöö partneritega ja mitmepoolsuse toetamine. See täiendab ÜRO väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamise, tõkestamise ja likvideerimise tegevuskava ning päritolu kindlakstegemist võimaldava rahvusvaheline vahendi²⁹ rakendamist, sest selles on ühendatud kõik ELi kasutuses olevad instrumendid ja poliitikad tulirelvade küsimuse kõikide aspektidega tegelemiseks. Aastatel 2011–13 eraldati

²⁵ Komisjoni teatis tolli riskijuhtimise ja tarneahela turvalisuse kohta, COM(2012) 793.

²⁶ Euroopa tulirelvade eksperdirühm loodi aastal 2004, et hõlbustada teabevahetust ja edendada koostööd võitluses ebaseadusliku relvakaubanduse ja relvavaliduse vastu. See toetab nõukogu õiguskaitse töörühma ning sellesse kuuluvad tulirelvaekspertid kõikidest ELi liikmesriikidest, Europolist ja assotsieerunud liikmetest – Liechtensteinist, Norrast, Šveitsist ja Türgist.

²⁷ Nõukogu soovitus kuritegudega seotud kinnipeetud või leitud tulirelvade tarnekanaleid uurivate politseiasutuste poolt tehtavate piiriüleste päringute korral liikmesriikides kasutatava standardprotseduuri kohta, 12. ja 13. juuni 2007; Nõukogu järeldused Euroopa tegevuskava kohta, mis käsitleb võitlust ebaseadusliku kauplemise vastu, mille objektiks on niinimetatud rasketulirelvad, mida võidakse kasutada või kasutatakse kuritegude toimepanemisel, detsember 2010.

²⁸ Aastal 2010 kehtestas EL mitmeaastase poliitikatsükli võitluseks raske rahvusvahelise ja organiseeritud kuritegevuse vastu, et tagada tulemuslik koostöö liikmesriikide õiguskaitseasutuste, ELi institutsioonide, ELi ametite ja asjaomaste kolmandate osaliste vahel ning võtta ELi enim ähvardavate kuritegelike ohtude vastu ühtseid ja töökindlaid operatiivmeetmeid. Esimene poliitika täistsükkel kestab 2014–17; selle eel koostatakse 2013. aastal raske ja organiseeritud kuritegevuse ohu hinnang ning mitmeaastane strateegiline kava (juulis 2013) ja operatiivmeetmete kava (oktoobris 2013); Nõukogu järeldused organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli kujundamise ja rakendamise kohta, justiits- ja siseküsimuste nõukogu 3043. istung, Brüssel, 8.-9. november 2010.

²⁹ ÜRO 2001. aasta tegevuskava väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamiseks, tõkestamiseks ja likvideerimiseks on poliitiliselt siduv dokument, mille kõik ÜRO liikmesriigid võtsid vastu konsensuse alusel ja millega nähakse ette üldise kohustus edendada kohalikul, riiklikul, allpiirkondlikul, piirkondlikul ja globaalsel tasandil igakülgset ebaseadusliku väike- ja kergrelvakaubanduse kõikide aspektide tõkestamist, vähendamist ja likvideerimist, et tugevdada rahvusvahelist rahu ja julgeolekut. See hõlmab tervet rida erinevaid tegevusi, sh varude haldamist ja julgeolekut, relvaveo kontrolli, arvestuse pidamist, relvade hävitamist, teabe jagamise mehhanisme ning DDR-i. Selles ei püüta kontrollida vedusid valitsusväliste osalejatele ega tsiviilkäibes olevaid väikerelvi. Selle rakendamine vaadatakse üle iga kahe aasta tagant toimuvatel riikide kohtumistel ja korralistel ülevaatuskonverentsidel (neist viimane toimus augustis-septembris 2012 New Yorgis). Riikidel ebaseaduslike väike- ja kergrelvade õigeaegset ja usaldusväärset tuvastamist ja päritolu kindlakstegemist võimaldava rahvusvaheline vahend, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 8. detsembril 2005.

ELi erinevatelt eelarveridadelt kokku ligikaudu 21 mln eurot, et toetada desarmeerimist, demobiliseerimist ja taasintegreerimist ning astuda kogu maailmas vastu ebaseaduslikule tulirelva- ning väike- ja kergrelvakaubandusele. Näiteks toetab EL Liibüas ja selle ümbruskonna riikides füüsilise julgeoleku ja varude haldamisega seotud tegevust³⁰, Kagu- ja Ida-Euroopa väike- ja kergrelvakontrolli keskust, piirkondlikke tulirelvakontrolli keskusi Kesk-Ameerikas (CASAC) ja Aafrikas (RECSA), OSCE sekretariaati, ÜRO desarmeerimisküsimuste bürood, mitut kodanikuühiskonna organisatsiooni³¹ ja Interpoli tulirelvade jälgimise süsteemi (vt allpool). Komisjon on koos Euroopa välisteestusega töötanud välja ettepaneku³² stabiliseerimise rahastamisvahendi kohta aastateks 2014–2020, mille alusel saaks partnerriikidesse suunata täiendavaid rahalisi vahendeid tulirelvade salakaubanduse tõkestamiseks ning mida täiendaks liikmesriikide õiguskaitseasutuste antav abi. ELiga ühinemise kandidaatriikidelt nõutakse samas, et nad viiksid oma riiklikud õigusnormid vastavusse olemasolevate õigusaktidega³³, mis käsitlevad relvade ekspordi, vahendust, omandamist, valdust ja salakaubandust.

Ent nagu ilmneb eespool osutatud näidetest ja statistikast, on vaja rohkem ära teha. Tulirelvaekspertide sõnusti suurendavad erinevused riikide tulirelva-alastes õigusnormides relvade ebaseadusliku üle piiride toimetamise riski ning kurjategijad kasutavad seda ära³⁴. Seetõttu on vaja riikide tulirelva-alaseid õigusnorme ühtlustada. Üleliidulise usaldusväärse statistika ja luureandmete puudumine takistab tulemuslike poliitiliste ja operatiivsete vastumeetmete võtmist ning on tinginud selle, et tulirelvad on teiste raskete kuritegudega võrreldes tahaplaanile jäämas, vaatamata sellele, et nad on selliste kuritegude nagu narkokaubanduse juures tunnistatud üheks peamiseks tugiteguriks. Viimane ühine tulirelvadele keskendunud tollioperatsioon toimus aastal 2006³⁵ ning siis ei õnnestunud midagi arestida, sest puudusid vajalikud uurimisandmed ja täpsed teadmised tulirelvade salaveoteede kohta. ELi tasandi tegevus võib aidata luua sellist vajalikku luureandmete ja statistika baasi, mis aitaks täita lüngad teadmistes ja oleks aluseks liikmesriikide dialoogis hea tava teemadel.

EL peab samuti kaaluma, mida on võimalik teha, et ebaseaduslikule tulirelvakaubandusele otseselt lõpp teha. Relva olemusring algab selle valmistamisest ja lõppeb relva hävitamisega. Kõigis vahepealsetes etappides – müügi, valduse, kauplemise, hoiustamise ja deaktiveerimise käigus – võib relv sattuda kurjategijate kätte. Kindlakäelisem tegutsemine tulirelva olemusringi kõige nõrgemates lülides alates selle tootmisest kuni selle hävitamiseni hõlbustaks niihästi seaduslikku kauplemist siseturul kui ka õiguskaitseasutuste koostööd organiseeritud kuritegelike rühmituste kindlakstegemisel ja lõhkumisel, mis on üks prioriteete ELi sisejulgeoleku strateegias ning raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise „poliitikatsükli“³⁶.

³⁰ Nõukogu otsus 2013/320/ÜVJP; see on osa ELi terviklikust lähenemisviisist Liibüas demokraatiale, püsivale rahule ja julgeolekule ülemineku toetamiseks; ELi piirihaldamise abimissioon Liibüas.

³¹ ELi toetatavate organisatsioonide hulgas on näiteks Stockholmi Rahvusvaheline Rahu-uuringute Instituut ja Saferworld.

³² Määruse vastuvõtmine on kavandatud sügiseks 2013.

³³ Tulirelvadirektiivid (1991 ja 2008), nõukogu otsus 2011/428/ÜVJP, 18. juuli 2011, millega toetatakse ÜRO desarmeerimisbüroo tegevusi, mille eesmärk on rakendada väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse kõigi aspektide ennetamist, tõkestamist ja likvideerimist käsitlevat ÜRO tegevuskava.

³⁴ Allikas: Euroopa tulirelvade eksperdirühm.

³⁵ Operatsioonil Fireball võeti sihikule veokid, mis lähtusid Lääne-Balkani maadest ja sisenesid ELi üle tema idapiiri.

³⁶ Vt joonealune märkus 29.

3. 1. PRIORITEET: SEADUSLIKU TSIVIILTULIRELVATURU KAITSE

Järjekindlad tulirelvade kontrolli meetmed siseturul pakuvad seaduslikele tulirelvatootjatele ja -omanikele kindlustunnet ja hõlbustavad piiriülest politseikoostööd kuritegevuse tõkestamisel. Siiski on veel märkimisväärsed erinevusi selles, kuidas riigid kohaldavad eeskirju selle kohta, millised tulirelvad on lubatud, selgesti äratuntava märgistuse eeskirju ning relvakauplemisslubade ja relvalubade andmise eeskirju.

3.1. 1. ülesanne: selle kindlaksmääramine, millised tulirelvad on keelatud ja milliste puhul on nõutav luba

Tulirelvadirektiivis on tõdetud, et teatavad tulirelvad, nagu näiteks automaatrelvad (loetletud A-klassis), on niivõrd ohtlikud ja nende seaduslikke tsiviilkasutusotstarbeid on niivõrd vähe, et neid ei tohiks tsiviilkasutusse lubada³⁷. EL nõuab, et muid relvatüüpe (B-klass), nagu näiteks poolautomaatseid ja ühelasulisi vintpüsse, mida peetakse vähem ohtlikuks, võivad loa olemasolu korral kasutada laskesportlased ja jahimehed. Muude madalama riskiga tulirelvade (C-klass), nagu näiteks pikkade ühelasuliste vintraudsete tulirelvade puhul, kehtivad leebemad nõuded – näiteks tuleb ametivõimudele deklareerida, kus relva hoitakse – või ei ole üldse piiranguid (D-klass), näiteks pikkade ühelasuliste sileraudsete tulirelvade puhul. Need on miinimumnõuded ja liikmesriigid võivad otsustada kohaldada rangemaid norme.

Lähtudes hiljuti nende eeskirjade lihtsustamise võimaluste kohta koostatud hinnangust³⁸, milles otsustati mitte teha kategooriate arvu vähendamise ettepanekut, on komisjon hakanud vaatama seda küsimust üle laiemas kontekstis, sh otsima võimalusi vähendada ebaseaduslikku kauplemist erinevaid eeskirju kohaldavate liikmesriikide vahel ja hõlbustada õiguskaitseasutuste piiriülest koostööd.

Teise sammuna kaalub komisjon tehnilisel tasandil, milline on teatavate praegu tsiviilkasutuses lubatud tulirelvade, nagu näiteks poolautomaatrelvade väärtus, võrrelduna nende julgeolekuriskidega, ning otsustab, kas oleks kohasem juurdepääsu nendele relvadele veelgi enam piirata.

Kolmandaks hindab komisjon, kas on vaja laiendada tulirelvadirektiivi praegust reguleerimisala ja liikmesriikide kogemusi arvestades reguleerida selliste esemete müüki ja valdust nagu õhupüssid, koopiarelvad, antiikrelvad ja deaktiveeritud relvad, mida on hõlpsasti võimalik ümber ehitada tulirelvadeks või nendena kasutada³⁹. Paralleelselt teeb komisjon ettepaneku ühiste deaktiveerimisstandardite kohta, tagamaks, et deaktiveeritud tulirelvad muudetakse pöördumatult kasutuskõlbmatuks.

Arvestades, et tulirelv saab tekitada kahju üksnes laskemoonaga, uurib komisjon võimalusi hoida ära laskemoona omandamine ja väärkasutus kurjategijate poolt, näiteks märgistades seaduslikele tsiviilrelvatüüpidele ette nähtud padrunisalved ja kehtestades neile suuruse ülepiiri.

³⁷ Vt direktiivi 2008/51/EÜ lisa.

³⁸ COM (2012) 415: Tulirelvaklasside arvu kahele klassile (keelatud või lubatud tulirelvad) vähendamise plussid ja miinused, et võimaliku lihtsustamise abil parandada nimetatud toodete siseturu toimimist. Aruandes jõuti järeldusele, et kohustuslik piiramine ELi tasandil kahe tulirelvade klassini ei tooks iseenesest selget kasu, kui seda küsimust käsitleda eraldi.

³⁹ Nt Ühendkuningriik kehtestas aastal 1997 üldise käsirelvade keelu ja aastal 2006 õhurelvade müügi piirangud ning „elutruude” relvaimitatsioonide impordi ja müügi keelu; Leedu keelustas aastal 2012 gaasipüstolid.

Viimasena kaalub komisjon, kuidas pakkuda ettevõtjatele ja õiguskaitseasutustele suuremat õiguskindlust, määratledes mitmesugused tulirelva-alased tehnilised terminid olemasolevas sõnastikus, mille on koostanud Euroopa tulirelvade eksperdirühm, näiteks terminid, mis on seotud deaktiveerimise ja märgistussüsteemiga, ja selgitades neid ELi õiguses.

3.2. 2. ülesanne: ELi märgistusstandardi kehtestamine

ELi turule lastud tulirelvad kannavad mitmesuguseid märgistusi, mis koosnevad sümbolitest ja/või numbritest, mis on neisse pressitud või neile graveeritud tootmise, importimise või müügi ajal⁴⁰. Märgistus on mõeldud eeskätt tagama toote vastavust olemasolevatele kvaliteedi- ja ohutusnõuetele ning teiseks võimaldama relva ära tunda ja jälgida, juhul kui see kaotatakse, varastatakse, seda väärkasutatakse või see antakse ebaseaduslikult üle.

Tulirelvadirektiiv sisaldab põhilisi sätteid, mis võimaldavad relvi ära tunda ja jälgida. Liikmesriigid peavad tagama kõikide tulirelva oluliste osade märgistamise, kuid nad võivad ise riigi tasandil kindlaks määrata märgistamise korra, sh kvaliteedi- ja ohutusküsimused. On avastatud palju probleeme seoses ebaseaduslike relvade ja märgistusnõuetega. Märgistusi on võimalik kustutada või omavoliliselt muuta. Samuti on tõendeid, et deaktiveeritud tulirelva on võimalik kokku panna, kasutades märgistuseta osi, mida seejärel on raske või suisa võimatu jälgida. Õiguskaitseasutused teatavad, et kuriteopaigal leiavad uurijad tõenäolisemalt laskemoona ja padrunikesti, mis on üldiselt märgistamata, mitte aga relva ennast.

Seepärast uurib komisjon koostöös tootmisharu ja alalise rahvusvahelise väikerelvade märgistamise komisjoniga (CIP)⁴¹ võimalusi kehtestada ELi märgistusstandard kõikidele tsiviil- ja sõjalistele relvadele, nende olulistele osadele, laskemoonale ja laskemoonapakenditele, et vähendada märgistuste rikkumise riski.

Selle eesmärk on koostöös rahvusvaheliste partneritega töötada välja üleilmne märgistusstandard, mis lähtub päritolu kindlakstegemist võimaldavast rahvusvahelisest vahendist⁴², mille kõik ÜRO liikmesriigid kiitsid heaks detsembris 2005.

3.3. 3. ülesanne: tulirelvalubade andmise eeskirjade lihtsustamine

Niihästi kodanike ohutuse kui ka siseturu sujuva toimimise huvides on, et relvakaupmeestele⁴³, -vahendajatele ja -omanikele kehtiks kogu ELis ühesugune lubade

⁴⁰ Tootja soovil ja olenevalt riigi juriidilistest nõuetest võib märgistus sisaldada viiteid tootjale, mudelile, kaliibrile või padrunitüübile, kontrollasutusele ja kontrollimise aastale ning seerianumbrit. Kontrollasutus on tehniline asutus, mis uurib tulirelvi riikides, kus kontrollimine ja muud tehnilised meetmed on kohustuslikud. Riikidel võib olla üks või mitu kontrollasutust, mis võivad asuda tootja ruumides. Kontrollasutused teevad katsetulistamist ja katsetavad osade turvaelemente ning seejärel pressitakse või graveeritakse neile märgistus, mis näitab katsete tüüpi ja katsetamise aega.

⁴¹ La Commission internationale permanente pour l'épreuve des armes à feu portatives ehk CIP on rahvusvaheline organisatsioon, mis akrediteerib kontrollasutusi ja rakendab standarditud märgistusnõudeid, mis on kohustuslikud kõikides selle organisatsiooni 14 liikmesriigis, kelle hulgas on 11 ELi liikmesriiki (Austria, Belgia, Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Soome, Tšehhi, Ungari, Ühendkuningriik).

⁴² Vt joonealune märkus 30. Selles poliitiliselt siduvas instrumendis, nagu ka tulirelvadirektiivis, nõutakse, et „tulirelv tähistatakse ainulaadse märgistusega, mis sisaldab valmistaja nime, valmistamise riiki ja seerianumbrit, või kannaks mis tahes muud ainulaadset ja kasutajasõbralikku märgistust, mis võimaldab kõigil riikidel valmistamise riigi hõlpsasti kindlaks teha.”

⁴³ Relvakaupmees tähendab iga isikut, „kelle kaubandus- või äritegevus koosneb täielikult või osaliselt tulirelvade, nende osade ja laskemoona valmistamisest, nendega kauplemisest, nende vahetamisest,

andmise kord. Tulirelvadirektiivis on kasutatud määratlemata mõisteid '*licence*' (e.k. „luba” või „litsents”) ja '*authorisation*' („luba”; mõlemad B-klassi tulirelvade puhul) ja '*permit*' („luba”; C- ja D-klass) ning nõutud „deklaratsiooni” (C-klass) või „registreerimist” (vahendajad). Kurjategijad võivad püüda omandada tulirelvi sealt, kus riigi kehtestatud korda peetakse kõige paindlikumaks.

Komisjon kaalub võimalike määratlustes olevate lünkade kõrvaldamist. Samuti hindab ta tihedas koostöös Euroopa relvatootjate ja -omanike ühingutega, kas mis tahes tulirelva seadusliku ostmise ja omamise eeltingimusena oleks mõistlik nõuda arstlikku kontrolli ja karistusregistri kontrolli ning kas oleks kasulik kehtestada lubadele piiratud kehtivusaeg, mida tuleb pikendada – selline kord kehtib juba paljudes liikmesriikides sarnaselt juhilubadega. Samuti võib olla kasulik kehtestada rohkem ELi ühiseid norme tulirelva omamise või kasutamise õiguspäraste eesmärkide kohta ja selle kohta, millal loa andmisest tuleks keelduda.

Kui tulirelvadirektiivis on juba sätestatud eeskirjad relvaomanike ja -kaupmeeste registreerimise ja lubade andmise kohta, siis vahendajate registreerimine on jäetud riikide otsustada ning vahendustehingutele eelnevalt loa taotlemist nõutakse üksnes kolmandate riikide vahel toimuvate tehingute puhul. See võib tuua kaasa selle, et ebaseaduslik tegevus liigub liikmesriikidesse, kus see valdkond on leebemalt reguleeritud⁴⁴. Ebaseaduslik vahendus, mis on vägagi tulus ja kogu maailmas üsna harva reguleeritud tegevus, on ELis üks olulisemaid relvade salakaubandust toetada võivaid tegureid⁴⁵: ühes liikmesriigis (Ühendkuningriik) on alates 2007. aastast toimunud 15 edukat vastutuselevõtmist ebaseadusliku relvavahenduse eest⁴⁶. Seepärast kaalub komisjon vajadust vahendajate kohustusliku registreerimise ja nende tausta uurimise järele.

Tulirelvadirektiiv kohustab müüjaid teatama politseile tulirelva, selle osade või laskemoona kaotamisest või vargusest ning pidama ajakohastatud arvestust tulirelvade tüüpide, koguste, päritolu ja asukoha kohta. Et veelgi hõlbustada kaotatud, varastatud või väärkasutatud tulirelvade jälgimist, kaalub komisjon, kas samasugune nõue tuleks kehtestada kõikidele isikutele, kes taotleavad luba tulirelvade müügiks, ostuks või teiste isikute kasutusse andmiseks.

4. 2. PRIORITEET: SEADUSLIKUST EBASEADUSLIKUKS: TULIRELVADE KURJATEGIJATE KÄTESSE LANGEMISE VÄHENDAMINE

Kurjategijad otsivad võimalusi hiilida kõrvale ka kõige tihedamast kontrollist seaduslikul turul ning hiljutised ohuhinnangud (vt eespool 1. jaos olevat kaarti) on juhtinud tähelepanu ebaseaduslike relvade voole, mis lähtub Euroopa naabruses asuvatest konfliktipiirkondadest, ning relvamesside, veebimüügi ja 3D-relvaprintimistehnoloogiate võimalikule kuritarvitamisele. EL peab suutma kindlaks teha võimalikud nõrgad kohad turul, kus tulirelvi

rendileandmisest, parandamisest või ümbertegemisest” (direktiivi 1991/477/EÜ artikli 1 lõige 2, nagu seda on muudetud direktiivi 2008/51/EÜ artikli 1 punkti 1 alapunktiga c).

⁴⁴ Direktiivi 2008/51/EÜ artikli 1 punkt 3. „Vahendaja” on määratluse kohaselt iga füüsiline või juriidiline isik (v.a relvakaupmees), kelle kaubandus- või äritegevus koosneb täielikult või osaliselt relvade ostmisest, müümisest või nende ülevõtmise korraldamisest (direktiivi 1991/477/EÜ artikli 1 lõike 1 punkt e, nagu seda on muudetud direktiivi 2008/51/EÜ artikli 1 punkti 1 alapunktiga b).

⁴⁵ Vt nt Small Arms Survey, UNIDIR and United Nations Department for Disarmament Affairs, „Developing a Mechanism to Prevent Illicit Brokering in Small Arms and Light Weapons—Scope and Implications”, 2007.

⁴⁶ Allikas: Stockholmi Rahvusvaheline Rahu-uuringute Instituut.

valmistatakse kuritegelikuks otstarbeks või kus tsiviil- või sõjaliseks kasutuseks toodetud tulirelvad satuvad müügi, kasutamise või deaktiveerimise käigus kuritegelikule turule. Need nõrgad kohad, mida vaadeldakse 2015. aastaks ette nähtud tulirelvadirektiivi hindamise aruandes, tuleks kõrvaldada tulirelvadirektiivi korrektse rakendamise ja vajaduse korral selle ajakohastamise teel ning kolmandates riikides toimuvate suutlikkuse suurendamise ja abi projektide abil sellistes valdkondades nagu liigsete varude hävitamine, varude haldamine ja julgeolek ning vastutustundlik üleandmise kontrollimine.

4.1. 1. ülesanne: tulirelvade müügi ja ebaseadusliku valmistamise kontrollimeetmete ajakohastamine

Paljudes ELi liikmesriikides ja naaberriikides peetakse sageli relvamesse ja need pakuvad võimalust omandada deaktiveeritud, paukpadrunitega tulistav, imitatsioon- või antiikrelv, sh mitteantiikne rauaga relv, mis mõnes liikmesriigis on keelatud. Komisjon tagab relvade üleandmist käsitlevate ELi standardite järgimise ja teeb koostööd liikmesriikidega, et töötada välja suunised selle kohta, kuidas piirata ebaseaduslike tulirelvade kõrvaesuunamist läbi relvamesside, ning juhul, kui neid standardeid rikutakse, algatab rikkumismenetluste.

E-kaubandus laieneb kiirelt ja mõned liikmesriigid on tõstnud esile raskusi, mida esineb tulemuslike õiguskaitsemeetmete võtmisel relvade veebimüügi vastu. Europol peaks oma laiaulatuslikuma ohuhindamise osana uurima selle veebituru iseloomu ja ulatust, sh probleeme, mida tekitab relvade ja laskemoona 3D-printimise võimalus. Kooskõlas nõukogu 2010. aasta tegevuskavaga töötab Europol välja tulirelvade interneti-salakaubanduse vastu võitlemise käsiraamatu.⁴⁷ Komisjon toetab küberpatrullmeeskondade loomist liikmesriikides samade põhimõtete kohaselt, nagu kasutatakse võitluses uimastikaubanduse vastu. Samuti kaalub ta, kas on otstarbekas ja julgeoleku seisukohast proportsionaalne ELis täielikult keelustada kõikide või teatavate tulirelvade, nende osade ja laskemoona ost ja müük interneti teel⁴⁸.

Arvestades mitme liikmesriigi väljendatud muret, konsulteerib komisjon riikide ametivõimude ja veoettevõtjatega küsimuses, kuidas vähendada tulirelvade ebaseadusliku posti teel kohaletoimetamise riski, tuginedes olemasolevale koostööle lõhkeainete avastamise alal.

4.2. 2. ülesanne: varguste ja kaotamiste ärahoidmine

Tugevam turukontroll võib suurendada ohtu, et kurjategijad varastavad isikute seaduslikus valduses olevaid tulirelvi. Komisjon hindab vajadust tulirelvade ohutu hoiustamise miinimumstandardite järele ELis, sh seifide kohustusliku kasutamise varianti, sest seda nõutakse mõnes liikmesriigis juba seadusega. Komisjon teeb koostööd tulirelvatööstusega, et uurida tehnilisi lahendusi, nagu näiteks biomeetrilisi sensoreid, kus tulirelvas säilitatakse isikuandmeid, tagamaks, et ostetud tulirelva saab kasutada ainult seaduslik omanik. Komisjon koostab üksikasjaliku kulude-tulude analüüsi selle kohta, kas muuta niisugused „nutirelva” turvaelemendid ELis seaduslikult müüdavatele tulirelvadele kohustuslikuks.

⁴⁷ Lähtudes 2010. aasta tegevuskavast, mis käsitleb võitlust ebaseadusliku rasketulirelvakaubanduse vastu (vt joonealune märkus 28).

⁴⁸ Ükski niisugune meede ei tohiks seada ohtu õiguspäraseid teadus- ja arendustegevusi, milles püütakse kasutada 3D-printimist ja sellega seotud tehnoloogiaid ning mille puhul on olemas selge ühiskondlik huvi.

4.3. 3. ülesanne: välistegevuse ja laienemisprotsessi kasutamine, et vähendada relvade kolmandatest riikidest kõrvalasuunamise ohtu

Uusimate ohuhinnangute põhjal peaks EL jätkama abi andmist naaberriikidele ning kogu maailma konfliktipiirkondadele ja konfliktijärgsetele piirkondadele, et jõulisemate riiklike relvaekspordi kontrollsüsteemide abil hoida ära väike- ja kergrelvade kõrvalasuunamist, vargusi ja salakaubandust⁴⁹. Kooskõlas EUSR/UNDP relvastuskontrolli konverentsi⁵⁰ hiljutiste soovitustega palutakse kandidaatriikidel töötada välja ja rakendada väike- ja kergrelvade strateegia, sh relvaladude hävitamine või oma kontrolli alla võtmine, ning võtta vastu ELi standardid tulirelvade riski minimeerimise kohta. Komisjon lõimib julgeolekuküsimused teistesse vastavateemalistesse dialoogidesse (näiteks viisakokkulepete alastes) ja hindab, kui tugev on riiklik õigusraamistik ning politsei- ja tollikoostöö kord võitluses relvade salakaubanduse vastu. EL lisab jätkuvalt kõikidesse oma vastavasisulistesse rahvusvahelistesse lepingutesse väike- ja kergrelvi reguleerivad sätted ning peavoolustab väike- ja kergrelvadealast tegevust oma geograafilise ja temaatilise koostöö instrumentide kaudu.

Kooskõlas oma pikaajalise relvaekspordikontrolli abiprogrammiga propageerib EL ka relvakaubanduslepingu universaalset, täielikku ja tulemuslikku rakendamist ning soodustab tegelikku mitmepoolsust väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona tarnimise ja destabiliseeriva leviku vastases võitluses. Koostööd kolmandate riikidega toetatakse eelkõige ühise välis- ja julgeolekupoliitika eelarvest, arengu ja koostöö rahastamisvahendist, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist, ühinemiseelse abi rahastamisvahendist ja stabiliseerimise rahastamisvahendist⁵¹.

4.4. 4. ülesanne: hävitamise kui liigsete tulirelvade eelistatud kõrvaldamisviisi propageerimine

Komisjon on teadlik märkimisväärtetest erinevustest liikmesriikide deaktiveerimismäärade ning on olnud teateid seadusevastaselt taasaktiveeritud tulirelvadega toime pandud tapmistest. See võib tuleneda tulirelvadirektiivi ebaõigest rakendamisest⁵², näiteks kui ühe liikmesriigi eeskirjade kohaselt deaktiveeritud osad viiakse üle teise liikmesriiki, kus kohaldatakse rangemaid norme. Tulirelvadirektiivi kohaselt deaktiveerimissuuniseid üle vaadates hindab komisjon tsiviil- ja sõjaliste relvade riiklike deaktiveerimismäärade mõjusust ning kaalub, kas on vaja kehtestada kogu ELi jaoks ühised juriidiliselt siduvad normid.

Komisjon on seisukohal, et hävitamine on kõige tulemuslikum ja odavam meetod tulirelvade riski välistamiseks. Ta uurib, kuidas oleks kõige parem toetada ja edendada tulirelvade

⁴⁹ 2009/1012/ÜVJP, 2012/711/ÜVJP.

⁵⁰ Ministrite konverents „Relvastuskontroll ELi laienemise kontekstis”, milles osales Euroopa Liidu eriesindaja büroo ning ÜRO Arenguprogramm (UNDP) Bosnias ja Hertsegoviinas, toimus 18.-19. juunil 2013.

⁵¹ KOM(2011) 840 lõplik, 2011/0406 (COD), Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse arengukoostöö rahastamisvahend; KOM(2011) 839 lõplik, 2011/0405 (COD), Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahend; TAIEX IPA (ühinemiseelse abi rahastamisvahend) määrus (EÜ) nr 1085/2006, 17. juuli 2006, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend, ELT L 210, lk 82. Stabiliseerimise rahastamisvahendi kohta vt joonealune märkus 33.

⁵² Liikmesriigid „võtavad vastu kõik vajalikud sätted”, et deaktiveerimismeetmeid kontrollitaks, „tagades seeläbi, et tulirelvad on muutmise tulemusena pöörduvatult kasutuskõlbmatud”; direktiivi 91/477/EÜ I lisa III osa.

hävitamist nende deaktiveerimise asemel. Selle põhjal jätkab EL kolmandatele riikidele abi andmist, et vähendada nende liigseid väike- ja kergrelvade ning laskemoona varusid hävitamise teel ning tugevdades allesjäävate varude piisavat haldust ja turvalisust.

5. 3. PRIORITEET: SUUREM SURVE KURITEGELIKELE TURGUDELE

ELi tasandi operatiivkoostöö tulemusena on viimastel aastatel konfiskeeritud ebaseaduslikult isikute valduses olevaid tulirelvi, harilikult osana narkokaubanduse vastastest või liikluspolitsei operatsioonidest, ehkki ammendav statistika puudub. Relvade ELi smugeldamiseks kasutatakse võltsitud, eksitavaid või valedokumente ja salakauba avastamiseks peavad ametivõimud ELi sisenevate saadetiste sisu füüsiliselt kontrollima, seda nii välispiiril kui ka sihtkoha tolliasutuses, kus toimub kauba tollivormistus. Otsus seada aastate 2014–17 raske ja organiseeritud kuritegevuse poliitikatsükli prioriteediks tulirelvad avab nüüd enneolematu võimaluse võtta ELis mitme aasta jooksul kooskõlastatud meetmeid.

5.1. 1. ülesanne: juhised õiguskaitseametnikele

Seda uut suundumust tuleb toetada selgete juhistega õiguskaitseametnikele. Nõukogu on püüdnud standardida korda, mida kohaldatakse piiriülestel uurimistel seoses konfiskeeritud või kättesaadud tulirelvadega, mis on seotud kuritegudega⁵³. Neid suuniseid tuleks hinnata ja vajaduse korral ajakohastada.

5.2. 2. ülesanne: piiriülene koostöö tulirelvade ebaseadusliku valduse ja ringluse tõkestamiseks

Liikmesriikide ja Europol tulirelva- ja tollieksperdid on poliitikatsükli osana töötanud välja ühtse operatiivse tegutsemise üldplaani⁵⁴. See plaan hõlmab järgmist:

- koordineeritud teabekogumine ja teabe jagamine tulirelvadega seotud kuritegude kohta; sellesse on kaasatud politsei, piirivalve ja toll niihästi liikmesriikides kui ka piiriüleselt;
- politsei kontrollimeetmed, mis on suunatud ebaseaduslike tulirelvade peamiste allikate ja liikumisteede vastu, sealhulgas Lääne-Balkanil, ning üle ELi idapiiri toimuva ja Põhja-Aafrikast lähtuva relvade salakaubanduse riski hindamine (kooskõlas 2. prioriteedi 3. ülesandega);
- teise põlvkonna Schengeni infosüsteemis olevatele tulirelvadega seotud hoiatusteadetele kooskõlastatud järelmeetmete võtmise soodustamine, tagamaks, et lahendamata hoiatusteadete arv enam ei kasvaks, ning
- politsei ja tolli ühisoperatsioonide programm, mida juhivad liikmesriigid ja Europol ning milles osaleb komisjon, et teha kindlaks risk, et tulirelvade salavedu toimetavad ühest liikmesriigist teise liikuvad reisijad.

⁵³ Euroopa tulirelvade eksperdirühma käsiraamat „Traces on the ownership of firearms – A handbook for systematic tracking of firearms seized from illegal possession or in the course of criminal offences” <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10000.en07.pdf>

⁵⁴ See moodustab ühtlasi osa laiemast koostööst ELi tolli- ja politseikoostöö 7. tegevuskava raames.

Komisjon ja nõukogu ühes Europoliga jälgivad selle operatiivtegevuse tulemuslikkust. Aastate 2014–17 poliitikatsükli raames rakendatavate meetmete toetuseks võetakse kasutusele ELi sisejulgeoleku fond⁵⁵.

5.3. 3. ülesanne: koostöö arendamine kurjategijate kasutatavate tulirelvade jälgimiseks

Üks õiguskaitsekoostöö valdkond, mis väärib esile tõstmist, on töö tulirelvade jälgimise alal. Jälgimine on oluline, et selgitada välja, kes vastutab tulirelvaga toime pandud õigusrikkumiste eest ja kust ta relva sai. Selle käigus võidakse avastada relvade salakaubandusega tegelevaid struktuure ja tabada kurjategijaid ning see aitab valitsustel kehtestada tõhusa sihtotstarbelise tulirelvapoliitika. Praegu ei ole selge, kas liikmesriikide ametivõimud on suutelised uurima süstemaatiliselt kõikide kätte saadud või konfiskeeritud relvade päritolu. EL peaks aitama neil seda teha, hinnates olemasolevat jälgimise käsiraamatut ja takistusi, mis ei lase seda rakendada. Komisjon kaalub vajadust kehtestada selles valdkonnas siduvad eeskirjad, arendada edasi relvade päritolu kindlakstegemist võimaldavat rahvusvahelist vahendit ning ÜRO väike- ja kergrelvade leviku kontrolli standardite (ISACS)⁵⁶ alusel välja töötatud rahvusvahelisi häid tavasid. Jälgimisjuhised ja -eeskirjad võiksid sisaldada nõuet laadida olulisem teave konfiskeeritud tulirelvade kohta Interpoli ebaseaduslike tulirelvade registrite ja jälgimise haldussüsteemi (iARMS)⁵⁷, mis loob ka aruandeid kuritegelikkuse kasutusse sattumise riski kohta ja hõlbustab rahvusvaheliste jälgimistaotluste menetlemist.

Samuti püüab komisjon tugevdada ballistiliste andmete identifitseerimise võimekust. Teabe ja heade tavade vahetamise soodustamine liikmesriikide vahel aitab kaasa selle õiguskaitsevaldkonna uute meetodite kiiremale levikule kogu ELis. Teine võimalus oleks luua ballistika ja relvatüüpide faktiliste andmete keskne veebivaramu, mida peaks Europol, võttes aluseks Interpoli olemasoleva tulirelvade võrdlustabeli ja ballistikateabe võrgustiku; varamu aitaks politseil ja tollil teha kindlaks laskemoona ja relvi.

5.4. 4. ülesanne: tulirelvade kuritarvitamise vastaste heidutusmeetmete tugevdamine

Isikuid, kes kavatsevad panna tulirelvaga toime õigusrikkumisi, võib panna sellest mõttest hoiduma kriminaalkaristuste karmus, kuid õigusrikkumiste tunnistamine kuritegudeks on ELi piires vägagi erinev: näiteks kuues liikmesriigis ei ole kuritegu jätta tulirelv valmistamise käigus märgistamata⁵⁸. Suurem ühtsus liikmesriikide õigussüsteemides küsimuses, milliste tulirelvaga toime pandud õigusrikkumiste suhtes rakendatakse kriminaalkaristusi ja millisel tasemel on need karistused, võiks aidata tulla toime kuritegeliku turu nõudluse poolega. Liikmesriikide kogemuste põhjal ning lähtudes hinnangust selle kohta, kas praegused riikide karistused on osutunud „tõhusateks, proportsionaalseteks ja hoiatavateks”⁵⁹, uurib komisjon vajadust ELi õigusakti järele, mis põhineks ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikel 1 ning

⁵⁵ KOM(2011) 753 lõplik – Ettepanek: määrus, millega luuakse Sisejulgeolekufondi osana politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisihje rahastamisvahend.

⁵⁶ <http://www.smallarmsstandards.org/>; iARMS on Interpoli hallatav ebaseaduslike tulirelvade registreerimis- ja jälgimissüsteem – vt 3. ülesanne.

⁵⁷ ELi stabiliseerimise rahastamisvahend toetab iARMSi käimasolevat arendustööd ja kasutuselevõttu; praeguse seisuga osaleb selles 12 liikmesriiki: Belgia, Tšehhi, Hispaania, Iirimaa, Horvaatia, Ungari, Leedu, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia ja Ühendkuningriik. Nõukogu, „Neljateistkümnes eduaruanne väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastase võitluse ELi strateegia rakendamise kohta” – (2012/II) (2013/C 138/03).

⁵⁸ Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Madalmaad, Austria ja Soome.

⁵⁹ Nõukogu direktiivi 91/477/EMÜ artikkel 16, nagu seda on muudetud direktiiviga 2008/51/EÜ.

milles sätestatakse tulirelvadega seotud õigusrikkumiste ühtsed määratlused ja minimaalsed kriminaalkaristused. Ühiselt määratletud õigusrikkumiste hulka võiks kuuluda tulirelva ebaseaduslik valmistamine, salakaubavedu, märgistuse omavoliline muutmine, ebaseaduslik valdus ja kavatsus tarnida tulirelvi.

6. 4. PRIORITEET: PAREMA LUUREPILDI LOOMINE

Konfiskeeritud tulirelv annab tunnistust oma võimalikust kasutamisest varasemates kuritegudes, kuid relva ajaloo jälgimine võib olla võtmeks ka seotud kuritegude ja kuritegelike organisatsioonide uurimisel⁶⁰. Praegu on tulirelvade andmekogude pidamine ja relvade jälgimine ELis osaline ja ebapiisavalt koordineeritud. Näiteks võidakse relva konfiskeerimine registreerida politsei, kuid mitte tolli andmebaasides või vastupidi; ka ei ole erinevad ELi süsteemid, nagu tolliasutuste riskijuhtimissüsteem, tolliinfosüsteem ja Europoli infosüsteem, oma andmeformaate ja juurdepääsureeglite poolest koostalitlusvõimelised⁶¹. Allpool esitatud ettepanekud koos parema juhendamise või koolitusega selle kohta, kuidas õiguskaitseasutuste n-ö eesliinitöötajad võiksid olemasoleva aja ja ressursi tingimustes täielikult ära kasutada andmesüsteeme, võiksid anda reaalse panuse nende probleemide lahendamisse.

6.1. 1. ülesanne: täpsemate ja põhjalikumate andmete kogumine tulirelvadega seotud kuritegevuse kohta ELis ja maailmas

Olemasolevaid IT-vahendeid ja infoallikaid tuleks operatiivtasandil kasutada kriminaaluurimiste vastavates etappides ühiselt ja arukalt. Samuti võivad need süsteemid võimaldada ELil luua selgem üldpilt tulirelvakuritegude fenomenist. Komisjon konsulteerib Euroopa tulirelvade eksperdirühma, liikmesriikide tulirelvade salakaubanduse alaste kontaktpunktide, riiklike piirivalve koordinaatsioonikeskuste, kohtute, tolliasutuste, Interpoli, liikmesriikides ja kolmandates riikides asuvate ÜRO tegevusprogrammi kontaktpunktide ja Euroopa andmekaitseinspektoriga. EL peaks töötama välja tulirelva-andmete kogumise kava ja juhised lõppkasutajatele, et kasutada ära koostoimet ja parandada riikide kuritegevuse hindamist. Kava koosneb viiest peamisest sambast.

Esiteks peavad liikmesriigid olema suutelised viima läbi riiklikke tulirelva-alaseid riskihindamisi. Arvutipõhiste andmekogumissüsteemide loomine seaduslikult isikute valduses olevatele tulirelvadele 2014. aasta lõpuks (nõue, mis tuleneb tulirelvadirektiivist⁶²) peaks liikmesriike selles asjas aitama ja nad peaksid vahetama kogemusi nende süsteemide loomise alal, et vältida kattuvat tegevust.

Teiseks tuleks kõik konfiskeeritud või kättesaadud tulirelvad lasta riigi tulirelvaekspertidel registreerida piisava üksikasjalikkusega, et võimaldada neid jälgida ja leida arengusuundumusi. See info tuleks laadida Europoli infosüsteemi. Kui toll saab kätte ebaseaduslikult ELi territooriumile toodava tulirelva, peavad ametnikud kandma olulisema info tolliinfosüsteemi⁶³, enne kui relv antakse üle tulirelvaekspertidele. Tulirelvaekspertid

⁶⁰ UNODC, „Digest of Organized Crime Cases”, lk 103.

⁶¹ KOM(2004) 376, Politsei- ja tollikoostöö tugevdamine Euroopa Liidus.

⁶² Direktiivi 2008/51/EÜ artikli 1 punkt 2.

⁶³ Nõukogu otsus 2009/917/JSK. Need tolliinfosüsteemis sisalduvad olulisemad andmed konfiskeerimiskoha ja relva päritolu kohta salvestatakse tolli jaoks, nimelt selleks, et riskianalüüsi kaudu paremini tabada võimalikke üle piiri smugeldatud tulirelvasaadetisi. Seepärast ei sisalda tolliinfosüsteem tolli jaoks mittevajalikku teavet (nt kaliiber).

peavad kontrollima kõiki konfiskeeritud tulirelvi kaotatud või varastatud tulirelvade andmebaasidest, sh Schengeni infosüsteemist (SIS II) ja iARMSist. Riikide õiguskaitserakendusi tuleks ajakohastada, et juhtumit uurival ametnikul oleks võimalik luua, ajakohastada või kustutada kandeid üheainsa toiminguga (s.t koondmenetluse korras), mis tagab, et nii riiklikes registrites, SIS II-s kui ka iARMSis on kanded õiged. Europol, kellel on juurdepääs kõikidele piiriülestele süsteemidele (tollinfo, SIS II, iARMS ja Europoli infosüsteem), peaks anonüümseks muudetud andmete põhjal võtma kokku konfiskeerimiste koguarvu aastastatistika ja teatama kõikidest lahknevustest või andmekvaliteedi küsimustest.

Kolmandaks peaks iga teade tulirelva kaotamise või varastamise kohta looma SIS II-s ja iARMSis hoiatusteate. Kõik liikmesriigid peaksid tagama, et kõikidel lõppkasutajatel on juurdepääs praegu olemas olevatele otsivõimalustele, mis laseksid neil ühe päringuga teha otsing riiklikes registrites, SIS II-s ja iARMSis ning kuvada kõik tulemused kasutaja ekraanil.

Neljandaks peaksid liikmesriigid üldisemaks teabejagamiseks tulirelvadega seotud ebaseadusliku tegevuse kohta kasutama olemasolevaid turvalisi võrke, nt Europoli SIENA töövahendit, mis võimaldab riiklikel Europoli kontaktametnikel abistada muude tulirelva abil toime pandud kuritegude, nagu uimastikaubanduse uurimisel⁶⁴.

Viiendaks teeb komisjon üleilmsel tasandil koostööd ÜRO uimastite ja kuritegevuse vastu võitlemise bürooga (UNODC), et kaardistada üleilmsed tulirelvade salaveo teed ja teha kindlaks peamised kuritegelikud sõlmpunktid, millega tuleb tulevastel ELi ja üleilmsetes operatsioonides tegelda, kasutades ära ELi olemasolevaid töövahendeid, sh, tolliasutuste riskijuhtimissüsteemi. EL toetab üksteist täiendavaid jõupingutusi, et parandada relvavoogude süstemaatilist seiret relvakonfliktitsoonidesse ja sealt välja ning edendada rahvusvahelist rahu ja julgeolekut.

6.2. 2. ülesanne: õiguskaitsekoolituse suunamine sinna, kus seda kõige enam vajatakse

Operatiivnõuete põhjal koostab CEPOL praegu osana õiguskaitseasutuste koolitamise kavast⁶⁵ nn lünkade analüüsi, et selgitada välja koolitusvajadused tulirelvadest tuleneva riski valdkonnas. Alates aastast 2014 peab riiklik ja ELi tasandi koolitus neid vajadusi täitma. CEPOL peaks ühtlasi tegema kolmandate riikide partneritega koostööd tulirelvaküsimustega tegelevate õiguskaitsetöötajate koolitamisel.

7. KOKKUVÕTE

Käesolevas teatises on sätestatud hulk võimalusi, kuidas EL saab aidata liikmesriikidel tugevdada jõupingutusi, et vähendada tulirelvade ebaseaduslikust kasutamisest tulenevat ohtu. Selles on pandud ette terviklik poliitika ühtaegu tulirelvade siseturu parandamiseks, millest saavad kasu seaduslikud relvakasutajad, ja kahjuliku mõju vähendamiseks, mida põhjustab ELi sisejulgeolekule relvade kuritegelik väärkasutamine. Selle poliitika rakendamisel peaksid osalema paljud sektorid, sh kohalikud ametivõimud, tulirelvatööstus, alaline rahvusvaheline väikerelvade märgistamise komisjon, tulirelvade seaduslike kasutajate ühingud, meditsiinitöötajad, Euroopa Standardiorganisatsioon ja Euroopa Kaitseagentuur ning ka

⁶⁴ COM(2012) 735, Õiguskaitsealase koostöö tugevdamine ELis: Euroopa teabevahetusmudel (EIXM).

⁶⁵ COM(2013) 172, Õiguskaitsealase Euroopa koolituskava koostamine

õiguskaitseasutused, lähtudes „administratiivse lähenemise” algatuse⁶⁶ raames välja töötatud headest tavadest. Nende ülesannete täitmisel järgitakse täielikult ELi põhiõiguste hartas sisalduvaid põhiõigusi ja -vabadusi, sh õigust eraelu puutumisele ja isikuandmete kaitsele.

Komisjon konsulteerib sidusrühmadega, sh Euroopa Parlamendi ja liikmesriikidega, et hinnata leitud probleemide erinevaid lahendusvariante. Vajaduse korral, ja kui seda toetavad põhjalikud hinnangud otstarbekuse ning julgeolekule, tootmisharule ja seaduslikele tulirelvakasutajatele avalduva mõju kohta, esitab komisjon asjakohased ettepanekud, sh õigusaktide ettepanekud, aastal 2015⁶⁷.

⁶⁶ Dokumendis „Stockholmi programm – avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsel” (2010/C 115/01) on toonitatud sellise lähenemisviisi vajadust: „Kuritegevuse taset on kõige paremini võimalik alandada tõhusate kuritegevuse ennetamise meetmete [...] abil, kasutades valdkondadevahelist lähenemisviisi, mis hõlmab ka haldusmeetmete võtmist ja haldusasutuste vahelise koostöö edendamist.”

⁶⁷ Seejuures kasutatakse ära olemasolevaid ressursse ja ettepanekud kavandatakse nii, et vältida vajadust täiendavate töötajate või rahaliste vahendite järele komisjonis või detsentraliseeritud asutustes.

1. LISA. Prioriteedid ja ülesanded

Prioriteet	Ülesanne	Juhtroll (kaasosalised)	Ajastus
1. Seadusliku tsiviiltulirelvaturu kaitse	1. Selle kindlaksmääramine, millised tulirelvad on keelatud ja milliste puhul on nõutav luba	Komisjon (EFE, tulirelvatööstus)	2015
	2. ELi märgistusstandardi kehtestamine	Komisjon (tulirelvatööstus, CIP, Euroopa Standardiorganisatsioon)	2015
	3. Tulirelvalubade andmise eeskirjade lihtsustamine	Komisjon (liikmesriigid, tööstus, omanikud)	2015
2. Seaduslikust ebaseaduslikuks: tulirelvade kurjategijate kättesse langemise vähendamine	1. Tulirelvade müügi ja ebaseadusliku valmistamise kontrollimeetmete ajakohastamine	Komisjon (liikmesriigid, Europol, Euroopa Kaitseagentuur)	2015
	2. Varguste ja kaotamiste ärahoidmine	Komisjon (liikmesriigid, CIP, tulirelvatööstus)	2015
	3. Välistegevuse ja laienemisprotsessi kasutamine, et vähendada relvade kolmandatest riikidest kõrvalesuunamise ohtu	EEAS (komisjon, ÜRO)	2013–2015
	4. Hävitamise kui liigsete tulirelvade eelistatud kõrvaldamisviisi propageerimine	Komisjon ja EEAS (Euroopa Kaitseagentuur)	2013–2015
3. Suurem surve kuritegelikele turgudele	1. Juhised õiguskaitseametnikele	Komisjon (liikmesriigid, Europol)	2014–15
	2. Piiriülene koostöö tulirelvade ebaseadusliku valduse ja ringluse tõkestamiseks	Komisjon, EEAS, liikmesriigid ja Europol	2013–2017
	3. Koostöö arendamine kurjategijate kasutatavate tulirelvade jälgimiseks	Komisjon (liikmesriigid, Europol)	2015
	4. Tulirelvade kuritarvitamise vastaste heidutusmeetmete tugevdamine	Komisjon	2015
4. Parema luurepildi loomine	1. Täpsemate ja põhjalikumate andmete kogumine tulirelvadega seotud kuritegevuse kohta ELis ja maailmas	Komisjon (liikmesriigid, Europol)	2014–2017
	2. Õiguskaitsekoolituse suunamine sinna, kus seda kõige enam vajatakse	CEPOL (komisjon)	2014

2. LISA. Statistika

Tsiviiltulirelvade tootmine EL 27 riikides 2011.a (ühikutes) (maailma toodang kaldkirjas)⁶⁸

Kokku: 1 974 156 (10 255 580)

Lühikesed tulirelvad: 806 645 (1 219 000)

Pikad tulirelvad 1 167 511 (5 074 395)

Tsiviiltulirelvade eksport EL 27 riikides 2011.a. (ühikutes)⁶⁹

Kokku 1 200 941

Lühikesed tulirelvad 566 345

Pikad tulirelvad 634 596

Tsiviiltulirelvade import EL 27 riikides 2011.a. (ühikutes)⁷⁰

Kokku: 195 382

Lühikesed tulirelvad: 25 958

Pikad tulirelvad: 169 424

Tsiviil- ja sõjaliste tulirelvade eksport EL 28 riikides 2011.a. (väärtus eurodes)⁷¹

Kokku: 931 633 044

Riiklik statistika tulirelvade seadusliku omamise ja tulirelvaga toime pandud tapmiste kohta⁷²

	Seaduslikult isikute valduses olevaid tulirelvi 100 elaniku kohta	Tulirelvaga tapmisi 100 000 elaniku kohta	Tulirelvaga enesetappe 100 000 elaniku kohta
--	---	--	---

⁶⁸ Allikas: World Forum of Shooting Activities, märts 2013, kasutades kontrollasutustelt saadud teavet; aluseks ametlikud arvud Belgiast, Soomest, Prantsusmaalt, Saksamaalt, Itaaliast, Hispaaniast ja Ühendkuningriigist ning hinnangud teistest liikmesriikidest.

⁶⁹ Eurostat

⁷⁰ Eurostat Hulk liikmesriike ei ole teatanud püstolite ja revolvrile (Austria, Belgia, Bulgaaria, Prantsusmaa, Rumeenia) ja sõjaliste tulirelvade (Austria, Belgia, Bulgaaria, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Rumeenia) ekspordist.

⁷¹ Allikas: Oslo Rahu-uuringute Instituut.

⁷² Allikas: UNODC, Small Arms Survey, www.gunpolicy.org; neid arve võib võrrelda 383. Eurobaromeetri vastustega, kus keskmiselt 5% vastajaid kinnitas, et omab tulirelva; see arv varieerus 1%-st Madalmaades kuni 18%-ni Küprosel.

	Seaduslikult isikute valduses olevaid tulirelvi 100 elaniku kohta	Tulirelvaga tapmisi 100 000 elaniku kohta	Tulirelvaga enesetappe 100 000 elaniku kohta
Belgia	17,2	0,68	1,96
Bulgaaria	6,2	0,67	0,87
Tšehhi Vabariik	16,3	0,19	1,39
Saksamaa	30,3	0,19	0,94
Taani	12	0,27	1,16
Eesti	9,2	0,24	1,57
Iirimaa	8,6	0,48	0,56
Kreeka	22,5	0,26	0,97
Hispaania	10,4	0,2	0,42
Prantsusmaa	31,2	0,06	2,33
Horvaatia	21,7	0,39	2,35
Itaalia	11,9	0,71	0,81
Küpros	36,4	0,46	0,48
Läti	19	0,22	0,94
Leedu	0,7	0,18	1
Luksemburg	15,3	0,62	1
Ungari	5,5	0,07	0,72
Malta	11,9	0	1,68
Madalmaad	3,9	0,33	0,24
Austria	21,9	0,28	2,68
Poola	1,3	0,09	0,12
Portugal	8,5	0,41	1,09
Rumeenia	0,7	0,02	0,06
Sloveenia	13,5	0,1	2,34

	Seaduslikult isikute valduses olevaid tulirelvi 100 elaniku kohta	Tulirelvaga tapmisi 100 000 elaniku kohta	Tulirelvaga enesetappe 100 000 elaniku kohta
Slovakkia	8,3	0,18	0,94
Soome	45,3	0,45	3,34
Rootsi	31,6	0,41	1,2
Ühendkuningriik	6,5	0,07	0,18